

et ex Concil. Aurelian. III, cap. 14, ubi alia ratio littoralis hujus statuti redditur, scilicet, ut possint sacerdotes, citius expedito antemeridiano officio, commodius ad vespertinum convenire. Colligitur etiam ex Augustin., prout refertur in cap. Et hoc, de Consecr., dist. 1, et apud Burchard., lib. 2, cap. 74; ubi alia ratio redditur, scilicet, quia expedit, ut populus ante officium sacram peractum ad cibum non accedat, quod fiet commodius et suavius, si mature circa meridiem totum diuinum officium, et sacra concio, quæ illi adjungi solet, absolvantur; colligitur etiam prædicta consuetudo ex Greg., hom. 37 in Evangelia, in illis verbis, quæ de S. Cassio scribit: *Quibus auditis Episcopus se in oratione cum magna cordis contritione prostravit, et cui oblaturus sacrificia ad horam tertiam venerat, hoc pro extensæ orationis magnitudine horam nonam usque protelavit.* Hinc etiam in cap. Non licet, dist. 44, hora tercia sacra dicitur, ante quam non oportet clericos vel laicos inire, convivia, quia nimis ad officium Missæ solempne deputata erat. Denique hoc ipsum constat ex omnibus antiquis scriptoribus de rebus et officiis Ecclesiasticis, Walfredo Strabone, cap. 22; Amalario, lib. 3, cap. 72, et lib. 4, cap. 40; Durando, lib. 4 Rational.; Alcuin., lib. de Divinis officiis. Et adhuc hæc consuetudo fere in Ecclesia retinetur, quæ revera est etiam humanis usibus valde accommodata. Neque solum, quoad horam seu tempus diei, sed etiam, quoad horam Ecclesiasticam (ut sic dicam) hoc servatur, nam in diebus festis prius canitur Tertia in choro, et statim Missa solemnis inchoatur. Et vero in diebus profestis dicebatur Missa solemnis hora sexta, id est, in meridie, ut hic D. Thom. et alii auctores citatis locis referunt; nam circa hoc nullum speciale decretum invenio; insinuatur vero ab Ambros. loco statim citando. Hæc vero consuetudo jam non servatur in Ecclesia, nisi quoad horam tantum Ecclesiasticam, quia, scilicet, in diebus profestis prius recitatur seu canitur Sexta in choro, et statim Missa solemnis inchoatur; quoad diurnum vero tempus eodem tempore dicitur Missa solemnis in diebus profestis, quo in festis; imo maturius dici solet in diebus profestis, quia minor solet esse populi conventus, et ideo existimatur humanis usibus magis accommodatum; et mystica ratio, quæ sumi solet ex eo, quod Christus est crucifixus hora sexta, revera non est solida, quia, ut dixi, Christum

fuisse crucifixum hora quasi sexta, apud Joannem, et esse crucifixum in fine horæ tertiae, apud Marcum, non sunt duo, sed unum et idem. Tandem referunt dicti auctores horam nonam fuisse deputatam, ut in diebus jejunii Missa eo tempore diceretur, id est, hora tercia usuali pomeridiana. Ita colligitur ex cap. Solent, de Consecr., dist. 1, et ex Ambros., serm. 8 in Psal. 118, circa illa verba: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi: Indictum (inquit) est jejunium, cave, ne negligas, et si te famæ quotidianum cogit ad prandium, ut intemperantia declinet jejunium, tamen cœlesti magis te servato convivio, non epulæ paratæ extorqueant, ut cœlestibus sis vacuus sacramentis, differ aliquantulum, non longe finis est diei;* significat ergo, fuisse consuetudinem dicendi Missam, et dandi communionem in diebus jejunii, circa finem diei; de aliis vero communib[us] diebus subdit: *Plerique sunt ejusmodi dies, ut statim meridianis horis (hoc est hora sexta) adveniendum sit in Ecclesiam, canendi hymni, celebranda oblatio.* Hæc autem consuetudo etiam cessavit, solumque servatur, quoad Ecclesiasticam horam, quia his diebus consuevit prius hora Nona in choro recitari, et deinde Missa cantari; quoad tempus vero ipsum diei, cessavit illa consuetudo, quia jam etiam prandium dierum jejunii ad id meridianum tempus, et adhuc amplius anticipatum est; unde consequens etiam fuit, ut tempus celebrandi Missam anticiparetur. In his ergo omnibus jam nihil videtur esse sub præcepto, nisi quod solemnis Missa consueto tempore fiat pro populi commoditate, quamvis anticipari, vel postponi aliquantulum possit ex causationabili. Per Missam autem solemnem semper intelligimus Missam illam, quæ Missa diei dicitur; non enim hic omnis Missa, quæ cum cantu dicitur, solemnis appellatur; hæc enim, juxta varias consuetudines et devotiones, fere indifferenter toto matutino tempore diei potest, sicut Missa privata. Ita enim habet consuetudo, neque aliqua Ecclesiastica constitutio in contrarium obstat.

ARTICULUS III.

Utrum oporteat hoc sacramentum celebrari in domo et vasis sacris (4, dist. 13, quæst. 1, art. 2, quæst. 5, et dist. 23, quæst. 2, art. 2, ad 9).

4. *Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod non oporteat hoc sacramentum celebrari in*

domo et vasis sacris. Hoc enim sacramentum est representativum Dominicæ passionis. Sed Christus non est passus in domo, sed extra portam civitatis, secundum illud Hebr. ult.: Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videatur, quod hoc sacramentum non debeat celebrari in domo, sed magis sub dio.

2. *Præterea, in celebratione hujus sacramenti debet Ecclesia imitari morem Christi et Apostolorum. Sed domus, in qua primo Christus hoc sacramentum consecrat, non fuit consecrata, sed fuit quoddam commune cœnaculum, a quodam patrefamilias preparatum, ut habetur Lucæ 22. Legitur etiam Actor. 2, quod Apostoli erant perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, et sumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modo oportet domos esse consecratas, in quibus hoc sacramentum celebratur.*

3. *Præterea, nihil frustra in Ecclesia fieri debet, quæ Spiritu Sancto gubernatur. Sed frustra videtur adhiberi consecratio Ecclesiæ vel altaris, et hujusmodi rebus inanimatis, quæ non sunt susceptivæ gratiæ vel spiritualis virtutis. Inconvenienter igitur hujusmodi consecrationes in Ecclesia funt.*

4. *Præterea, solum divina opera debent recoli cum quadam solemnitate, secundum illud Psalm. 91: In operibus manuum tuarum exultabo. Sed Ecclesia, vel altare, opere humano consecrantur, sicut et calix, et ministri, et alia hujusmodi. Sed horum consecrationes non recoluntur celebriter in Ecclesia. Ergo neque consecratio Ecclesiæ vel altaris, cum solemnitate recoli debet.*

5. *Præterea, veritas debet respondere figuræ. Sed in veteri Testamento, quod gerebat figuram novi, non fiebat altare de lapidibus sectis. Dicitur enim Exod. 20: Altare de terra facietis mihi; quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Exod. etiam 22, mandatur fieri altare de lignis Sethim vestitis ære vel etiam auro, ut habetur Exodi 35. Ergo videtur inconvenienter observari in Ecclesia, quod altare fiat solum de lapide.*

6. *Præterea, calix cum patina representat sepulchrum Christi, quod fuit excisum in petra, ut in Evangelii habetur; ergo calix debet de petra fieri et non solum de argento, vel auro, vel stanno.*

7. *Præterea, sicut aurum pretiosius est inter materias vasorum, ita panni serici pretiosiores sunt inter alias pannos. Ergo sicut calix*

fit de auro, ita pallæ altaris debent de serice fieri, et non solum de panno lineo.

8. *Præterea, dispensatio sacramentorum et ordinatio eorumdem ad ministros Ecclesiæ pertinet, sicut dispensatio rerum temporalium subjetat ordinationi principum secularium, unde Apostolus dicit, 1 Cor. 4: Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei. Sed si circa dispensationem rerum temporalium aliquid fiat contra statuta principum, habetur irritum. Ergo si hæc, quæ dicta sunt, convenienter sunt statuta per Prælatos Ecclesiæ, videtur, quod sine his corpus Christi confici non possit. Et sic videtur sequi, quod verba Christi non sint sufficientia ad hoc sacramentum confiendum, quod est inconveniens. Non ergo videtur conveniens fuisse, quod hæc circa celebrationem hujus sacramenti statuerentur.*

Sed contra est, quod ea, quæ per Ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinantur, qui dicit, Matth. 18: Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

Respondeo dicendum, quod in his, quæ circumstant hoc sacramentum, duo considerantur. Quorum unum pertinet ad representationem eorum, quæ circa Dominicam passionem sunt acta. Aliud autem pertinet ad reverentiam hujus sacramenti, in quo Christus secundum veritatem continetur, et non solum in figura. Unde et consecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in usum hujus sacramenti, tum propter sacramenti reverentiam, tum ad representandum effectum sacramenti (Alias: Sanctitatis), qui ex passione Christi provenit, secundum illud Hebr. ult.: Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, etc.

Ad 1 ergo dicendum, quod regulariter hoc sacramentum celebrari debet in domo, per quam significatur Ecclesia, secundum illud 1 ad Timoth. 3: Ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi. Extra Ecclesiam enim non est locus veri sacrificii, ut August. dicit (in lib. Sentent., quæ ex August. decerpta sunt, c. 15, tom. 3, in fine). Et quia Ecclesia non erat concludenda sub finibus gentis Judaicæ, sed erat in universo mundo fundanda, ideo passio Christi non est celebrata intra civitatem Judæorum, sed sub dio, ut sic totus mundus se haberet ad passionem Christi, ut domus. Et tamen, ut dicitur de Consecr., dist. 1, cap. Concedimus (in med.

illius), in itinere positis, si Ecclesia defuerit, sub dio seu in tentorio, si tabula altaris consecrata, ceteraque sacra mysteria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, Missarum solemnia celebrari concedimus.

Ad 2, dicendum, quod domus, in qua hoc sacramentum celebratur, Ecclesiam significat et Ecclesia nominatur; convenienter tamen consecratur, tum ad representandam sanctificationem, quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi; tum etiam ad significantiam sanctitatem, quae requiritur in his, qui hoc sacramentum suscipere debent. Per altare autem significatur ipse Christus, de quo dicit Apostol., Hebr. ult.: Per ipsum offerimus hostiam laudis Deo. Unde et consecratio altaris significat sanctitatem Christi, de qua dicitur, Luc. 1: Quod ex te nasceretur sanctum, vocabitur Filius Dei. Unde de Consecr., d. 1, dicitur (cap. Altaria, in 2): Altaria placuit, non solum unctione chrismatis, sed et sacerdotali benedictione sacrari. Et ideo regulariter non licet celebrare hoc sacramentum, nisi in dominibus consecratis. Unde sicut habetur de Consecr., dist. 1, nullus presbyter Missam celebrare presumat, nisi in consecratis ab Episcopo locis. Propter quod etiam, quia pagani non sunt de Ecclesia, nec alii infideles, ideo eadem dist. legitur: Ecclesiam, in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet; sed, si apta videtur ad consecrandum, inde evulsi corporibus et rasis parietibus vel tignis ejus loci, redificetur; sed si hec consecrata prius fuerit, Missas in ea celebrare licet; tamen si fideles fuerunt, qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest hoc sacramentum peragi in dominibus non consecratis vel voluntatis, sed tamen de consensu Episcopi. Unde in eadem dist. legitur (de Consecr., dist. 1): Missarum solemnia, non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Non tamen sine altari portatili per Episcopum consecrato. Unde in eadem dist. legitur (cap. 30): Concedimus, si Ecclesia fuerint incensae vel combustae, in capellis cum tabula consecrata, Missas iterum celebrari. Quia enim sanctitas Christi fons est totius Ecclesiasticae sanctitatis, ideo in necessitate sufficit, ad peragendum hoc sacramentum, altare sanctificatum. Propter quod etiam nurquam Ecclesia sine altari consecratur; tamen sine Ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquiis Sanctorum, quorum vita condita est cum Christo in Deo. Unde in

eadem dist. legitur (cap. 26): Placuit, ut altaria, in quibus nullum corpus aut reliquiae Martyris conditae probantur, ab Episcopis, qui eisdem locis praesunt, si fieri potest, evertantur.

Ad 3, dicendum, quod Ecclesia et altare et alia hujusmodi inanimata consecrantur, non quia sint gratiarum susceptiva, sed quia ex consecratione adipiscuntur quamdam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur divino cultui; ut scilicet homines devotionem quamdam exinde percipiant, ut sint parati ad divina, nisi hoc propter irreverentiam impediatur. Unde 2 Machab. 3, dicitur: Vere Dei virtus quedam est in loco, nam ipse, qui habet in celis habitationem, visitator et adjutor est loci illius. Et inde est, quod hujusmodi ante consecrationem emundantur et exorcizantur, ut exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione Ecclesie, quae sanguinis effusione, aut cuiuscumque semine, polluta fuerint, reconciliantur, quia per peccatum ibi commissum appareat ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem dist. legitur (cap. 21): Ecclesias Arrianorum ubicunque inveneritis, Catholicas eas divinis precibus et operibus absque ulla mora consecrate. Unde et quidam probabiliter dicunt, quod per ingressum Ecclesie consecratæ homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut et per aspersionem aquæ benedictæ, inducentes quod in Psalm. 48 dicitur: Benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuæ. Et ideo propter virtutem, quae ex consecratione Ecclesie acquiritur, consecratio Ecclesie non iteratur. Unde in eadem dist. ex Concil. Niceno legitur: Ecclesias semel Deo consecratis, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi ab igne exusta sunt, aut sanguinis effusione, aut cuiuscumque semine polluta fuerint, quia sicut infans a qualcumque sacerdote in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti semel baptizatus non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter eas causas, quas superius nominavimus, si tamen fidem Sanctæ Trinitatis tenuerunt, qui consecraverunt, alioquin, qui sunt extra Ecclesiam consecrare non possunt. Sed sicut in eadem distinctione legitur, Ecclesie vel altaria, quae ambigua sunt de consecratione, consecrantur. Propter hoc etiam quod aliquam spiritualem virtutem adipiscuntur per consecrationem, in eadem distinctione statutum legitur (de Consecr., dist. 1,

cap. 38): *Ligna Ecclesie dedicata non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in Monasterio fratribus, in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur (cap. 39): Altaris palla, cathedra, candelabrum, et velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur; cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, aut in fossis pavimentorum jacentur, ne introeuntur pedibus inquinentur.*

Ad 4, dicendum, quod quia consecratio altaris representat sanctitatem Christi, consecratio vero domus sanctitatem tamen Ecclesie, ideo convenientius recolitur cum sanctitate et solemnitate consecratio Ecclesie vel altaris, quam aliorum, quae consecrantur. Propter quod etiam octo diebus solemnitas dedicationis agitur, ad significandam beatam resurrectionem Christi et membrorum Ecclesie. Nec est pus solius hominis consecratio Ecclesie et altaris, cum habeat spiritualem virtutem. Unde de Consecr., dist. eadem, dicitur: Solemnitates dedicationum Ecclesiarum per singulos annos solemniter sunt celebrandas. Quod autem octo diebus encœnia sint celebrandas, in lib. Reg., perfecta dedicatione templi, reperies, scilicet, 3 Reg. 8.

Ad 5, dicendum, quod, sicut legitur de Consecr., dist. 1 (cap. 31): Altaria, si non fuerint lapidea, chrismatis unctione non consecrantur. Quod quidem competit significatio hujus sacramenti, tum quia altare significat Christum; dicitur autem 1 Cor. 10: *Petra autem erat Christus; tum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit redditum. Competit etiam, quoad usum sacramenti. Lapis enim et solidus est, et de facilitate inveniri ubique, quod non erat necessarium in veteri lege, ubi siebat in uno loco altare. Quod autem mandatur altare fieri de terra vel de lapidibus insectis, fuit ad idolatriam removendam.*

Ad 6, dicendum est, quod, sicut in dist. eadem dicitur, cap. Vasa, quondam sacerdotes non aureis, sed ligneis calicibus utebantur. Zepherin. autem, XIV Papa, patenis vitreis Missam celebrari constituit; deinde Urbanus omnia fecit argentea. Postmodum autem statutum est, ut calix Domini cum patina, sive ex auro omnino, sive ex argento fiat, vel saltem staneus calix habeatur. De ære autem, aut ex aurichalco non fiat, quia hoc vini virtute æruginem parit, pariterque vomitum provocat. Nullus autem in ligneo seu

vitreo calice presumat Missam cantare, quia, scilicet, lignum porosum est et sanguis consecratus in eo remaneret; vitrum autem fragile est et posset fractionis periculum imminere; et eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reverentiam sacramenti statutum est, ut ex predictis materiis calix fiat.

Ad 7, dicendum, quod ubi potuit sine periculo fieri, Ecclesia statuit circa hoc sacramentum id, quod expressius representat passionem Christi. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo, licet calix non fiat de petra, corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Christi fuit involutum. Unde in ep. Sylvestri P., in eadem dist., legitur: Consulto omnium statuimus, ut sacrificium altaris non in serico panno aut intincto, quisquam celebrare Missam presumat, sed in panno lineo ab Episcopo consecrato, sicut corpus Christi in syndone linea et munda sepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter sui munditiam, ad significandam conscientię puritatem, et propter multiplicem laborem, quo talis pannus preparatur, ad significandam Christi passionem.

Ad 8, dicendum, quod dispensatio sacerdotiorum pertinet ad ministros Ecclesie, sed consecratio eorum est ab ipso Deo. Et iuxto ministri Ecclesie non habent aliquid statuere circa formam consecrationis, sed circa usum sacramenti et modum celebrandi. Et ideo, si sacerdos verba consecrationis proferat super materia debita, cum intentione consecrandi, absque omnibus praedictis, scilicet, domo, et altari, calice et corporali consecratis, et ceteris hujusmodi per Ecclesiam institutis, consecrat quidem in rei veritate corpus Christi, peccat tamen graviter, ritum Ecclesie non servans.

DISPUTATIO LXXXI.

DE LOCO ET VASIS SACRIS, IN QUIBUS SACRIFICIUM MISSÆ CELEBRANDUM EST.

Disput. 9 de sacrificio Missæ. — Post circumstantiam temporis tractat D. Thom. de circumstantia loci. Possumus autem triplicem locum hujus sacrificii, seu sacramenti distinguere, communem scilicet, proprium, et propriissimum, fere philosophorum more. Communem appello templum, intra quod fit sacrificium; proprium, altare, quod intra